

ТЫПОВЫЯ ПАМЫЛКІ Ў ЗАСВАЕННІ СЛОЎНІКА

Н.С.Старжинская, Д.Н.Дубинина

У працэсе засваення значэння слова ў маўленні дзяцей сустракаецца шэраг тыповых памылак. Да іх адносіцца *пашырэнне значэння* слова як наступства неасвоенасці якіх-небудзь яго семантычных кампанентаў (і, значыць, уключэння ў семантыку слова лішніх кампанентаў). Напрыклад, *пасаліць* – пасыпаць чым-небудзь: “Пасалі цукрам”, “Пасалі пясочкам”; *заплюшчыць* – сціснуць што-небудзь (не толькі векі): “Глядзі, як я пальцы заплюшчыў!”; *наступіць* – надавіць на што-небудзь (не абавязкова нагой): “Ты мне рукой на валасы наступіла”.

Шмат непаразуменняў звязана з выкарыстаннем складаных слоў (*крываногі, даўгавухі*), калі дзіця расшыфроўвае толькі адзін карань слова, не ўлічваючы другі. Адсюль выказванні тыпу: “Якія ў табе таўстапузыя ногі”.

Разам з пашырэннем значэння слова сустракаецца і *звужэнне*. Гэтая з’ява становіцца відавочнай у выпадку проціпастаўленняў у маўленні дзяцей: “Я прасіла глазунню, а ты зрабіла мне яечню”.

Да тыповых памылак ў маўленні дзяцей адносіцца *парушэнне нарматыўнай спалучальнасці* лексічных адзінак. Дзіця не ўлічвае абмежаванняў, якія налагаюцца на спалучальнасць слоў з іншымі словамі. Так, дзіця ўжывае слова *шафёр* ў значэнні не толькі “вадзіцель аўтамабіля”, а любога транспартнага сродку. Адсюль выказванні тыпу шафёр тралейбуса, электрычкі і нават павозкі: “Глядзі, шафёр каня паганяе, а ён не едзе”.

У маўленні дзяцей шырока распаўсюджана з’ява *славесных замен* – ужывання аднаго слова замест другога, паколькі словы ў іх свядомасці яшчэ не набылі стабільнага гуковага і семантычнага вобліку, дастатковай устойлівасці. Існуе

некалькі тыпаў замен, якія маюць глыбокія псіхалагічныя карані, звязаныя з са спецыфікай вербальнай памяці дзіцяці.

Вылучаюць замены паранімічнага характару, калі змешваюцца блізкія па гучанні неаднакарэнныя словы (*ветэран – ветэрынар, гладзіатар – гладзіолус, торба – арбіта*). Напрыклад: “Глядзі, як каза глядзіць ў *пінцэт!*” (замест ларнет); “Шчака надзьмутае, зуб баліць, гэта *плюс*” (замест флюс); Як правіла, дзіця выкарытоўвае слова, якое раней ўвайшло ў яго лексікон, замест слова, што яшчэ не ўкаранілася ў свядомасці.

Другім выпадкам замены паранімічнага характару з’яўляецца змешванне аднакарэнных блізкіх па гучанні слоў: *калонія – калона асметр – прасметр*. Напрыклад, дзяўчынка сідзіць на маці вярхом, яе ніяк не страсці: “Не можаш мяне *пераадолець!*” (замест адолець).

Наступным тыпам замены з’яўляецца змешванне антонімаў: *учора, заўтра, яшчэ – ужо*: “Я *яшчэ* вялікі, магу сам лыжкай есці!”

Чацвёрты тып замены – гэта змешванне слоў адной тэматычнай групы. Пры гэтым праяўляецца асацыятыўны механізм запамінання слоў. Так, дзяўчынка на кухні тягнецца да пучка з пятрушкай і просіць: “Дай мне сырога клоуна”.